

Progression i forklaringer

Trin 1

Indhold

- Forklaringernes indhold stammer fra elevernes egen hverdag i form af enkle undersøgelser og eksperimenter, som klassen har gennemført, for eksempel at så frø, at undersøge hvad der sker, når vand bliver til is eller omvendt. Det er vigtigt, at eleverne på et tidligt tidspunkt får lejlighed til at lytte til og formulere forklaringer sammen med læreren, så deres viden hurtigt udvides til områder, der ligger uden for det velkendte.

Struktur

- Fokuser på at formulere en overskrift sammen med eleverne, der sammenfatter, hvad I har undersøgt, for eksempel: *Hvorfor bliver vand til is om vinteren? Lysets betydning for planterne.*
- Hjælp eleverne med at ordne nogle hændelser i flowskemaet, der forklarer fænomenet. De kan for eksempel navngive billederne ved hjælp af en deltager og en materiel proces, der forklarer hændelseskæden, og derefter ordne billederne i den rigtige rækkefølge.
- Det er også en god idé at opmuntre eleverne til at lave deres egne billeder, der forklarer enkle hændelseskæder.

Kobling til andre fag

- Natur/teknik: I de tidlige år er forklaringer særlig vigtige i naturvidenskabelige fag. Eleverne kan arbejde med forklaringer omkring fænomener som *Hvordan kommer æblet fra træet til butikken? Hvordan kommer fisken fra havet til frysedisken?*
- Matematik: Enkle aktiviteter, der fokuserer på sproget i matematik, for eksempel *Forklar begrebet addition med dine egne ord.*

Mundtligt

- Mundtlige forklaringer kræver meget støtte fra lærerens side i form af billeder, diagrammer og flowskemaer. Klassen konstruerer mundtlige forklaringer i fællesskab.
- Sedler med forskellige forbindere kan sættes op i tilknytning til billederne, for eksempel *når, da, så, derfor* etc.

Skriftligt

- Lærer og elever skriver fælles forklaringer på baggrund af det, de har gennemgået mundtligt. Eleverne opmuntres til at anvende fagspecifikke ord, som de har lært i forbindelse med undersøgelsen eller eksperimentet, og forbindere, der tydeliggør forløbet.
- Eleverne begynder at formulere egne tekster med korte sætninger, der indeholder enkeltstående fagspecifikke ord. Til hjælp har de billeder og sedler med forbindere og fagudtryk, som læreren har sat op i klasseværelset.

Trin 2

Indhold

- Eleverne undersøger fortsat naturvidenskabelige og tekniske områder, som de er bekendte med, men de bør opmuntres til at tilegne sig viden, der ligger ud over det velkendte.
- Det er vigtigt, at eleverne tilegner sig et fagspecifikt sprog, der bør være omhyggeligt underbygget.

Struktur

- Eleverne skal også fortsat fokusere på at formulere en tydelig, sammenfattende overskrift og på at ordne billeder i et flowskema.
- Fokuser på fagspecifikke deltagere og materielle processer, og forbind disse med billederne i flowskemaet.
- Eleverne bør opmuntres til at anvende billeder og diagrammer for at fremme forståelsen af forklaringen.
- På dette trin skal eleverne begynde at få en forståelse af forklaringens struktur/opbygning, men det kan endnu ikke forventes, at de producerer egne tekster selvstændigt.

Kobling til andre fag

- Natur/teknik og samfundsrelaterede fag:² Eleverne bør opmuntres til at overveje, hvorfor forklaringer er særlig vigtige i naturvidenskabelige og samfundsvidenskabelige fag, eksempelvis: *Hvordan kommer mælken fra koen til mælkekartonen? Hvordan kommer maden fra munden ned til endetarmen?*
- Matematik: Eleverne skal øve sig i at anvende et matematisk sprog for at kunne tænke matematisk. Øvelser, der fokuserer mere på sproget end på selve løsningen af opgaven, er velegnede i den sammenhæng: *Forklar udregningen skriftligt med dine egne ord, forklar symbolet/begrebet med dine egne ord.*

Mundtligt

- Mundtlige forklaringer bør stadig støttes af diagrammer og flowskemaer.
- Det er en god idé at genfortælle forklaringer med udgangspunkt i billeder eller noget, som eleverne har set på film.
- Eleverne kan forklare et fænomen for kammeraterne, som så igen skal vurdere, om forklaringen var tydelig nok, om alle trin var med, om forbinderne hjalp med at tydeliggøre processen etc.

Skriftligt

- Skriftlige forklaringer skrives både i fællesskab og selvstændigt.
- Det er vigtigt, at forklaringerne støttes af flowskemaer og eventuelle diagrammer.

² I Sverige har eleverne specifikt 'samhällsorienterande ämnen' (samfundsorienterende fag) på tidligere klassetrin end i Danmark. Vi oversætter her i materialet til 'samfundsrelaterede fag' for at angive, at der i den danske skole kobles til sådanne emner i forskellige andre fag end lige netop udskolingens samfundsfag. Det kan være i dansk, historie, natur/teknik osv.

Trin 3

Indhold

- Eleverne skal nu skrive tekster, der dels bygger på egne undersøgelser, dels kræver omhyggelig research i bøger og film samt diskussioner med lærer og kammerater. Man kan opmuntre dem til at anvende videnskabelige metoder til observationer, såsom noter i punktform og skitser.

Struktur

- Eleverne opmuntres til at give detaljerede beskrivelser af de forskellige dele af forklaringssekvensen. Det er vigtigt, at eleverne forstår, at hvis en del af forklaringen udelades, så er den ufuldstændig.
- Eleverne arbejder med tidsbundne forklaringer, der indeholder årsagsforbindere, som eksplicit udtrykker årsagssammenhænge, for eksempel *når, derfor, så*.
- Eleverne støttes i en selvstændig anvendelse af themaprogression.
- I ikke-tidsbundne forklaringer skal der fokuseres på at ordne faktorer og konsekvenser logisk.
- Eleverne skal støttes i anvendelsen af hypertemaer i ikke-tidsbundne forklaringer.

Kobling til andre fag

- Natur/teknik, samfundsrelaterede fag og matematik: Der skrives primært forklaringer i de naturvidenskabelige og samfundsrelaterede fag: *Hvordan kan den lille urt blive til en stor plante? Hvordan fungerer retsprocessen? – Fra forbrydelse til straf. Hvorfor opstår der jordskælv?*
- Matematik: Se trin 2.

Mundtligt

- Eleverne opmuntres til at fremlægge sekventielle forklaringer, som de er kommet frem til i grupper. Fremlæggelsen skal indeholde visuelt materiale i form af billeder og diagrammer. Det er vigtigt, at eleverne demonstrerer den nye viden, de har tilegnet sig.

Skriftligt

- Eleverne skal foretage eksperimenter og undersøgelser i grupper, som de bagefter forklarer skriftligt, enten i grupper eller individuelt. De kan også vælge passende billeder, der fremmer forståelsen af det fænomen, de skal forklare. Det er vigtigt, at eleverne bliver opmuntret til at demonstrere den nye viden, de har tilegnet sig, og til at gøre rede for, hvem der vil kunne bruge den nye viden.
- Eleverne begynder at kunne udtrykke sig som eksperter/forskere, både mundtligt og skriftligt.

Eksempel 1: En sekventiel forklaring

Hvorfor regner det?

Regn er vanddamp, der er blevet kondenseret, dvs. kølet ned.

Når solen skinner på vandet i åer, søer og hav, bliver vandet varmet op. Så fordamper en del af vandet, som overgår til gasform, vanddamp. Vanddampen stiger opad og danner skyer. Når skyerne nedkøles, begynder det at regne, dvs. at vanddampen igen overgår til flydende form og falder ned i åer, søer og hav. Solen skinner ...

Kilde: Lærertekst.

Dekonstruktion af en sekventiel forklaring

Struktur	Tekst	Sproglige træk
Overskrift	<i>Hvorfor regner det?</i>	Påstande eller spørgsmål
Identifikation af et fænomen	<i>Regn er vanddamp, der er blevet kondenseret, dvs. kølet ned.</i>	Præsens, passiv (kølet ned, varmet op), afklarende forbindere (dvs. med andre ord og nemlig) Materielle processer (skinner, varmet op, fordamp, stiger opad)
Forklarende sekvens	<i>Når solen skinner på vandet i åer, søer og hav, bliver vandet varmet op. Så fordampes en del af vandet, som overgår til gasform, vanddamp. Vanddampen stiger opad og danner skyer. Når skyerne nedkøles, begynder det at regne, dvs. at vanddampen igen overgår til flydende form og falder ned i åer, søer og hav. Solen skinner ...</i>	Themaprogression: (vandet ... vandet varmes op, vanddampen ... vanddampen) Årsagsforbindere (når) Mange tekniske og abstrakte ord (vanddamp, fordamp) Billede som led i forklaringsstrinnet

Kilde: Lærertekst.

Eksempel 2: En faktoriel forklaring

Kaktusser kan overleve tørke

Kaktusser er navnet på planter, som er specielt tilpassede til et liv i ørknen eller andre vandfattige voksesteder.

Hvis det en sjælden gang regner, så suger de hurtigt vandet til sig med deres rødder og oplagrer det i den tykke stamme, der svulmer op. Kaktusserne har ingen blade, der afgiver vandet, men derimod tykke pigge. De er samtidig et værn mod ørknens tørstige dyr.

Kilde: Frit efter *Land og liv 3* (1987) Natur & Kultur, og *Norstedts første uppslagsbok* (2002) Norstedts.

Dekonstruktion af en faktoriel forklaring

Struktur	Tekst	Sproglige træk
Overskrift	<i>Kaktusser kan overleve tørke</i>	Påstande eller spørgsmål
Identifikation af fænomen	<i>Kaktusser er navnet på planter, som er specielt tilpassede til et liv i ørknen eller andre vandfattige voksesteder.</i>	
Faktorer	<i>Hvis det en sjælden gang regner, så suger de hurtigt vandet til sig med deres rødder og oplagrer det i den tykke stamme, der svulmer op. Kaktusserne har ingen blade, der afgiver vandet, men derimod tykke pigge. De er samtidig et værn mod ørknens tørstige dyr.</i>	Lange nominalgrupper, ofte med nedrangerede sætninger (ingen blade, der afgiver vandet, men derimod tykke pigge) Forudsætningsforbindere (hvis ... så)

Kilde: Frit efter *Land og liv 3* (1987) Natur & Kultur, og *Norstedts første uppslagsbok* (2002) Norstedts.

Eksempel 3: En konsekvensforklaring

Hvordan påvirkes Jorden af den globale opvarmning?

Den globale opvarmning indebærer, at klimaet på Jorden bliver varmere, fordi vi lukker store mængder drivhusgasser, for eksempel kuldioxid og metan, ud i atmosfæren. Kuldioxid kommer fra forbrænding af kul, olie og naturgas, hvorimod metan kommer fra for eksempel risdyrkning og fra køer og får.

Når kloden bliver varmere, smelter gletsjerne ved polerne, så havvandstanden stiger og oversvømmer kystområderne. Opvarmningen betyder også, at det ofte bliver tørrere, hvor det i forvejen er tørt, og regner mere, hvor det allerede regner meget.

Kilde: Lærertekst.

Dekonstruktion af en konsekvensforklaring

Struktur	Tekst	Sproglige træk
Overskrift	<i>Hvordan påvirkes Jorden af den globale opvarmning?</i>	Spørgsmål eller påstand Fagspecifikke ord i form af abstrakte og tekniske termer (global opvarmning, kuldioxid, klimaet)
Identifikation af fænomener	<i>Den globale opvarmning indebærer, at klimaet på Jorden bliver varmere, fordi vi lukker store mængder drivhusgasser, for eksempel kuldioxid og metan, ud i atmosfæren. Kuldioxid kommer fra forbrænding af kul, olie og naturgas, hvorimod metan kommer fra for eksempel risdyrkning og fra køer og får.</i>	Nominaliseringer (opvarmning, mængder, forbrænding, risdyrkning)
Konsekvenser	<i>Når kloden bliver varmere, smelter gletsjerne ved polerne, så havvandstanden stiger og oversvømmer kystområderne. Opvarmningen betyder også, at det ofte bliver tørre, hvor det i forvejen er tørt, og regner mere, hvor det allerede regner meget.</i>	Årsagsomstændigheder (på grund af) Relationelle processer (bliver) Årsagsforbindere (så) Modalitet (oftest)

Kilde: Lærertekst.

Planlægningsmodel – Sekventiel forklaring

Overskrift

Identifikation af fænomen

Forklaring: Faser i den sekventielle forklaring (brug eventuelt separat flowskema)

Planlægningsmodel – Sekventiel årsagsforklaring

Overskrift

Identifikation af fænomen (hvad er det?)

Komponenter/enkeltdele (beskrivelse af enkeltdele)

Forklaring: Faser i den sekventielle forklaring (hvordan fungerer fænomenet?)

Anvendelsesområde (frivilligt)

Andet interessant (frivilligt)

Visuelle hjælpemidler (billeder, diagrammer, flowskema, kort osv.)

Planlægningsmodel – Faktoriel forklaring/konsekvensforklaring

Overskrift	
Identifikation af fænomen	
Faktorer/konsekvenser	1
	2
	3
	4

Fremadrettet evalueringsskema 1 – Forklaring

Indhold	Ja	Delvis	Ikke endnu
1. Jeg kan forklare hverdagsfænomener i klasseværelset, men er stadig ikke bevidst om, at det er en forklaring (Hvorfor skal vi række hånden op? Faktoriel forklaring. Hvad sker der, hvis vi ikke rækker hånden op? Konsekvensforklaring).			
2. Jeg kan forklare hverdagsfænomener uden for klasseværelset sekventielt (Hvordan kommer æblet fra træet til butikken?).			
3. ??			
4. Jeg kan forklare mindre velkendte fænomener, som jeg kan iagttage (vandets kredsløb, sommerfuglens livscyklus), sekventielt.			
5. Jeg kan forklare mindre velkendte fænomener faktorielt (Hvorfor forsvandt dinosaurerne? Hvorfor blev mennesker bofaste?).			
6. Jeg kan forklare hverdagsfænomener ved hjælp af årsagsforklaringer (Hvordan fungerer en elektromagnet?).			
7. Jeg kan forklare mere komplekse ikke-velkendte fænomener faktorielt og konsekventielt (Hvad skyldes den globale opvarmning? Hvilke konsekvenser har den globale opvarmning? Hvilke faktorer førte til den svenske stormagtstids undergang? Hvad var konsekvenserne af Karl XII's nederlag ved Poltava?).			
Jeg skal arbejde videre med:			

► **Fremadrettet evalueringsskema 1 – Forklaring**

Struktur	Ja	Delvis	Ikke endnu
1. Jeg kan svare mundtligt med en eller et par begrundelser, der giver en forklaring.			
2. Jeg kan ordne billeder i en sekvens, et flowskema, som forklarer et hverdagsfænomen.			
3. Jeg forstår formålet med en forklaring.			
4. Jeg kan ordne billeder i en sekvens, et flowskema, og kombinere billederne i flowskemaet med deltagere og materielle processer for at forklare noget, jeg har iagttaget.			
5. Jeg kan sammenfatte et eksperiment som et spørgsmål eller en påstand. Spørgsmålet eller påstanden kan fungere som en overskrift på en forklarende tekst (Hvordan bliver det til en ny sommerfugl? Hvorfor regner det?).			
6. Jeg kan anvende illustrationer i form af billeder og diagrammer til at understøtte forklaringen.			
7. Jeg kan skrive en sekventiel forklaring med themaprogession med udgangspunkt i flowskemaet.			
8. Jeg kan skrive en sekventiel forklaring med identifikation af fænomen og faktorer.			
9. Jeg kan skrive en faktoriel forklaring med overskrift, identifikation af fænomen og faktorer.			
10. Ved hjælp af et flowskema kan jeg skabe kronologi i en årsagsforklaring.			
11. Jeg kan tydeliggøre forbindelsen i flowskemaet i en årsagsforklaring med tematisk progression, årsagsforbindere og eventuelt med illustrationer.			
12. Jeg kan skrive en konsekvensforklaring med overskrift, identifikation af fænomen og konsekvenser.			
13. Jeg kan selvstændigt tage stilling til, hvilken forklaring jeg skriver, afhængigt af formålet med forklaringen.			
Jeg skal arbejde videre med:			

► Fremadrettet evalueringsskema 1 – Forklaring

Sproglige træk	Ja	Delvis	Ikke endnu
1. Jeg kan anvende årsagsforbindere (eftersom, fordi, når).			
2. Jeg kan anvende præsens.			
3. Jeg kan anvende almene deltagere (vand, æbler).			
4. Jeg kan anvende materielle processer, der passer til emnet.			
5. Jeg kan anvende et fagspecifikt ordforråd, ekspertord (larve, puppe, tyndtarm, luftsæk).			
6. Jeg kan anvende et objektivt sprog (kun fakta, ikke egne følelser, tanker og idéer).			
7. Jeg kan anvende pronominer til at variere deltagerne.			
8. Jeg kan anvende nominalgrupper (en stor dukke med hård skal, mave-tarm-kanalen).			
9. Jeg kan anvende tidsord på themaplads i en sekventiel forklaring (først er de æg, senere bliver de til yngel).			
10. Jeg kan anvende passiv (koges, udvikles).			
11. Jeg kan anvende themaprogression (sidste ord i et afsnit/en sætning indleder næste afsnit/sætning, eller afslutningen af ét udviklingstrin tages op i indledningen til næste udviklingstrin) på en passende måde?			
12. Jeg kan anvende synonymmer til at variere deltagerne (vanddamp, gas).			
13. Jeg kan anvende tekniske ord, som ofte er abstrakte (proton, atom, proces, fotosyntese).			
14. Jeg kan anvende nominaliseringer, der er koblet til en materiel proces i den foregående sætning (lyset brydes, brydningen er ...).			
15. Jeg kan anvende årsagsforbindere i årsagsforklaringer (når, da, så).			
16. Jeg kan anvende forudsætningsforbindere (hvis ... så ...).			
17. Jeg kan anvende et formelt evaluerende sprog i faktorielle forklaringer og konsekvensforklaringer (væsentligt, afgørende).			
Jeg skal arbejde videre med:			

Fremadrettet evalueringsskema 2 – Sekventiel forklaring

Navn: _____ Dato: _____

Sæt kryds (x) ved dine svar

Genre:

1. Forstår modtageren, læseren, hvad jeg har skrevet?

Ja Delvis Ikke endnu

2. Har jeg en passende overskrift?

Ja Delvis Ikke endnu

3. Har jeg husket alle trin, så jeg kan opfylde formålet med min tekst (identifikation af fænomen og forklarende sekvens)?

Ja Delvis Ikke endnu

Kommunikationsfelt:

4. Har jeg anvendt et passende fagspecifikt ordforråd, ekspertord (puppe, yngel)?

Ja Delvis Ikke endnu

5. Har jeg anvendt passende relationelle processer (være, have, findes, bestå af)?

Ja Delvis Ikke endnu

6. Har jeg anvendt passende materielle processer til at beskrive de forskellige trin i en udviklingsproces (klække, forandre, ånde, suge, sprede, fremstille)?

Ja Delvis Ikke endnu

7. Har jeg anvendt passende nominalgrupper (bladets grønne farvestof)?

Ja Delvis Ikke endnu

8. Har jeg udviklet mine sætninger med passende forbindere (og, som, men, at)?

Ja Delvis Ikke endnu

9. Har jeg anvendt årsagsforbindere (når, da, så)?

Ja Delvis Ikke endnu

Kommunikationsrelation:

10. Har jeg været objektiv (kun fakta, ikke egne følelser, tanker og idéer)?

Ja Delvis Ikke endnu

11. Har jeg anvendt modalitet på en passende måde (kan, bør, skal, normalt, undertiden, altid, som regel)?

Ja Delvis Ikke endnu

Kommunikationsmåde:

12. Har jeg anvendt tidsord på themaplads, først i sætningen, på en passende måde?

Ja Delvis Ikke endnu

13. Har jeg anvendt themaprogression (sidste ord i et afsnit/en sætning indleder næste afsnit/sætning eller slutningen af ét udviklingstrin tages op i indledningen til næste udviklingstrin) på en passende måde?

Ja Delvis Ikke endnu

► Fremadrettet evalueringsskema 2 – Sekventiel forklaring

14. Har jeg anvendt billeder for at fremme forståelsen?

- Ja Delvis Ikke endnu

15. Har jeg bundet min tekst sammen ved hjælp af pronominer, synonymer og modsætninger?

- Ja Delvis Ikke endnu

16. Har jeg anvendt overskrift, afsnitsinddeling og tegnsætning, så tekstens betydning træder bedre frem?

- Ja Delvis Ikke endnu
-

17. Har jeg skrevet grammatisk korrekt: tempus (præsens), ordenes rækkefølge, genus (en, et), bestemthed (frø, frøen), numerus (frø, frøer), kasus (frø, frøens), kongruens (en lille frø), præpositioner (frøen hopper i græsset)?

- Ja Delvis Ikke endnu

18. Har jeg stavet korrekt?

- Ja Delvis Ikke endnu
-

Jeg skal arbejde videre med:

Forenklet evalueringsskema 2 – Sekventiel forklaring

Navn: _____ Dato: _____

Sæt kryds (x) ved dine svar

1. Forstår modtageren, læseren, hvad jeg har skrevet?

Ja Delvis Ikke endnu

2. Har jeg en passende overskrift?

Ja Delvis Ikke endnu

3. Har jeg husket alle trin, så jeg kan opfylde formålet med min tekst (identifikation af fænomen og forklarende sekvens)?

Ja Delvis Ikke endnu

4. Har jeg anvendt et passende fagspecifikt ordforråd, ekspertord (puppe, yngel)?

Ja Delvis Ikke endnu

5. Har jeg anvendt passende relationelle processer (være, have, findes, bestå af)?

Ja Delvis Ikke endnu

6. Har jeg anvendt passende materielle processer til at beskrive de forskellige trin i en udviklingsproces (klække, forandre, ånde, suge, sprede, fremstille)?

Ja Delvis Ikke endnu

7. Har jeg udviklet mine sætninger med passende forbindere (og, som, men, at)?

Ja Delvis Ikke endnu

8. Har jeg anvendt årsagsforbindere (når, da, så)?

Ja Delvis Ikke endnu

9. Har jeg været objektiv (kun fakta, ikke egne følelser, tanker og idéer)?

Ja Delvis Ikke endnu

10. Har jeg anvendt overskrift, afsnitsinddeling og tegnsætning, så tekstens betydning træder bedre frem?

Ja Delvis Ikke endnu

11. Har jeg anvendt passende tempus (præsens)?

Ja Delvis Ikke endnu

12. Har jeg stavet korrekt?

Ja Delvis Ikke endnu

Jeg skal arbejde videre med følgende:

Progression i instruktioner

Trin 1

Indhold

- For de yngre børn bør indholdet i instruktioner og anvisninger handle om hverdagsfænomener, som for eksempel hvordan man gennemfører en opgave i klasseværelset i fagene matematik eller dansk, hvordan man går over gaden, hvordan man spiller et spil eller formulerer ordensregler omkring arbejdsmiljøet i klasseværelset, for eksempel *Vi tager tøjet af i gangen, vi går indenfor, vi taler sammen i en ordentlig tone*. I forbindelse med den sociale udvikling findes der anvisninger og regler for, hvordan man er en god kammerat.

Struktur

- På dette trin er instruktioner og anvisninger enkle og består som oftest kun af et par trin.
- Instruktioner eller anvisninger i form af en tegning er helt almindeligt.

Kobling til andre fag

- Matematik: Enkle udgaver af tælleremser og den instruerende tekst i forbindelse med opgaver, som på dette trin er ret enkle.
- Billedkunst: Hvordan laver man et snefnug af papir, hvordan blander man farver.
- Natur/teknik: Hvordan kan man fremstille et stykke legetøj eller en robot.
- Madkundskab: En opskrift, der fortæller, hvordan noget skal bages/laves.
- Idræt: Regler i forskellige spil og lege.

Mundtligt

- Fokus bør være på, at eleverne lytter til og forstår mundtlige instruktioner.
- Fortæl om (på et enkelt niveau), og vis, hvilke fag instruktionerne forekommer i, og hvilken funktion de har. Vis det eksplicit, og støt eleverne, så de stiller spørgsmål til selve instruktionen. Her hjælper man eleverne med at fokusere på de materielle processer, der fortæller, hvad de skal gøre, og stedsomstændigheder, som fortæller, hvor de skal udføre opgaven.
- Det er også en god idé at træne disse kompetencer ved hjælp af lege som for eksempel Simon siger og med instruktioner, der er skrevet ned på sedler, som eleverne skal følge og udføre, ofte på en legende og sjov måde.

Skriftligt

- På dette alderstrin består de skriftlige instruktioner primært af billeder og korte skriftlige instruktioner med et eller et par elementer.
- Eleverne kan arbejde med at ordne instruerende billeder i kronologisk orden: Hvad gør man først, og hvad gør man bagefter? Er der nogen elementer, der kan stå på flere forskellige steder?
- Lærer og elever kan skrive en fælles tekst, der består af billeder og ordkort med konkrete materielle processer på.
- Eleverne kan tegne og male billeder med anvisninger om, hvordan man skal agere i klasseværelset og skrive korte sætninger til billederne med hjælp fra læreren: *Vi går indenfor, vi tager huen af.*

Trin 2

Indhold

- Instruktioner og anvisninger skal også på dette trin handle om fænomener i elevernes hverdag i klasseværelset, i hjemmet og i miljøet udenfor.
- Det er hensigtsmæssigt at tydeliggøre instruktionens og anvisningens struktur og de sproglige træk i form af lege som forskellige barriereøvelser (for eksempel øvelser med skærm mellem eleverne) eller lege i stil med blindebuk.

Struktur

- Instruktioner består nu i reglen af en overskrift, der angiver målet med instruktionen, samt et antal kronologisk ordnede trin til at nå dette mål. Undertiden forekommer der også en liste med de materialer, der er brug for, opført i den rækkefølge, de skal bruges.
- Regler og anvisninger er en anden type instruktioner. Her er der ikke altid en specifik kronologisk orden, og det bør man gøre eleverne opmærksom på. Trinene kommer snarere i en logisk orden som for eksempel i anvisninger om allemandsretten.

Kobling til andre fag

- Social udvikling/livskundskab: Hvordan beder man sine medmennesker om hjælp, og hvordan forhandler man for eksempel om regler for opførsel i klasseværelset?
- Idræt: Instruktioner og anvisninger til forskellige spil og sportsgrene.
- Teknik: Følg instruktioner på computeren/om computeren.
- Matematik: Skriv instruktioner, og følg instruktioner for, hvordan man løser opgaver.

Mundtligt

- Eleverne bør stadig have eksplicit vejledning i at lytte opmærksomt til instruktioner.
- Når eleverne selv giver instruktioner, er det vigtigt, at de får tilstrækkeligt med feedback med hensyn til klarhed og rækkefølge i de forskellige trin af instruktionen.
- Instruktionens trin kan forstærkes hos eleverne ved hjælp af dramatiseringer af forskellige former for instruktioner.

Skriftligt

- I forbindelse med læsning af instruktioner i fællesskab er det vigtigt at pege på de forskellige trin og på, hvordan man kan skrive instruktioner på flere måder alt afhængigt af formålet med dem.
- Gør eleverne opmærksomme på materielle processer, omstændigheder, der fortæller om, hvordan disse skal udføres, og udbyggede nominalgrupper, der fortæller om deltagerne eller omstændighederne i instruktionerne (*køleskabskoldt smør, i en stor stegepande med teflonbelægning*).
- Vis også, hvordan målet ofte udtrykkes i overskriften, og hvordan metoden er opdelt i trin, der kan være nummererede. Nogle gange anvendes tidsforbindere som *først, derefter* i stedet for nummerering. På dette trin er det vigtigt, at den selvstændige skrivning af instruktioner indledes med en fælles skrivning, hvor der fokuseres på instruktionens struktur og sproglige træk.
- Eleverne kan lave deres egne spil og skrive passende instruktioner.

Trin 3

Indhold

- Indholdet i instruktioner og anvisninger bør nu behandle områder uden for hverdagen og det velkendte.

Struktur

- Eleverne fortsætter med at arbejde med instruktioner og anvisninger med en klar struktur og de typiske sproglige træk.
- Desuden er det hensigtsmæssigt at introducere instruktioner, der ikke indeholder disse karakteristiske træk. De er måske i højere grad formuleret som prosa eller afviger på anden måde, for eksempel ved ikke at anvende den naturlige formaningsform (*Hvis du vil have det godt, skal du ikke spise mere slik, og du skal motionere oftere*).

Kobling til andre fag

- Social udvikling/livskundskab: Udvikle regler for opførsel i klasseværelset og anvisninger for social omgang.
- Billedkunst og sløjd: Formulere egne instruktioner om, hvordan man løser opgaver i billedkunst og sløjd.
- Natur/teknik og samfundsrelaterede fag: Fremstille instruerende brochurer ved hjælp af computeren. De kan for eksempel handle om energi-, sundheds- eller miljøspørgsmål eller om, hvordan man bærer sig ad, når man gerne vil have, at de lokale politikere tager et spørgsmål op i kommunalbestyrelsen.
- Matematik: Skriv instruktioner til kammeraterne om, hvordan man for eksempel løser problemopgaver.

Mundtligt

- Eleverne kan følge mundtlige og skriftlige instruktioner på skrift i flere led. Se desuden trin 2.

Skriftligt

- Eleverne ved nu, at der findes forskellige slags instruktioner til forskellige formål. De kan vælge den passende instruktion og formulere sig på en måde, så modtageren kan følge den.
- Eleverne supplerer de skriftlige instruktioner med passende billeder, tabeller, diagrammer etc. Se desuden trin 2.

Eksempel 1: En instruktion

Sådan fjerner man en flåt

Hvis du opdager en flåt, der har bidt sig fast i huden, så fjern den hurtigst muligt for at reducere risikoen for at dø af borrelia.

Nødvendige materialer:

En pincet eller flåtfjerner (kan købes på apoteket).

Gør sådan:

1. Tag fat om flåtens munddele så tæt på huden som muligt – uden at klemme om bagkroppen. Ellers risikerer du at overføre borrelia-bakterien.
2. Træk stille og roligt direkte væk fra huden. Vrid ikke flåten, da der er risiko for, at munddelene bliver revet af og kommer til at sidde fast i huden.
3. Dup efterfølgende såret med desinfektionsmiddel. Vask hænderne med vand og sæbe.
4. Fjern eventuelle rester med en pincet eller en nål efter nogle dage, hvor den inflammation, der er opstået, vil gøre det lettere.
5. Hold øje med huden, hvor du er blevet bidt af en flåt, for at se, om du udvikler en reaktion.
6. Ring til lægen, hvis du er usikker på, om du er blevet smittet.

Kilde: Vårdguiden.

Dekonstruktion af en instruktion

Struktur	Tekst	Sproglige træk
<p>Overskrift, der informerer om formålet</p> <p>Baggrund</p> <p>Materialet, der er nødvendigt for at kunne udføre instruktionen</p> <p>Metode, en række trin i kronologisk orden</p> <p>Implicit tidsbestemmelse, dvs. tidsforbindere som først, senere, når, indgår ikke i teksten, men ud fra tekstens struktur og nummerring ved vi, at instrukser skal følges i en bestemt orden.</p>	<p style="text-align: center;">Sådan fjerner man en flåt</p> <p><i>Hvis du opdager en flåt, der har bidt sig fast i huden, så fjern den hurtigst muligt for at reducere risikoen for at dø af borrelia.</i></p> <p><i>Nødvendige materialer: En pincet eller flåtfjerner (kan købes på apoteket).</i></p> <p><i>Gør sådan:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1. Tag fat om flåtens munddele så tæt på huden som muligt – uden at klemme om bagkroppen. Ellers risikerer du at overføre borrelia-bakterien.</i> <i>2. Træk stille og roligt direkte væk fra huden. Vrid ikke flåten, da der er risiko for, at munddelene bliver revet af og kommer til at sidde fast i huden.</i> <i>3. Dup efterfølgende såret med desinfektionsmiddel. Vask hænderne med vand og sæbe.</i> <i>4. Fjern eventuelle rester med en pincet eller en nål efter nogle dage, hvor den inflammation, der er opstået, vil gøre det lettere.</i> <i>5. Hold øje med huden, hvor du er blevet bidt af en flåt, for at se, om du udvikler en reaktion.</i> <i>6. Ring til lægen, hvis du er usikker på, om du er blevet smittet.</i> 	<p>Materielle processer i imperativ på themaplad (tag, træk)</p> <p>Specifikke deltagere (flåten, såret)</p> <p>Omstændigheder (i huden, med desinfektionsmiddel)</p> <p>Kommentarer om anvendelsen, opfordring til forsigtighed og forklaring af, hvad der kan ske hvis (... uden at klemme, ellers risikerer du ... vrid ikke flåten, da der er risiko ...)</p> <p>Fagspecifikke ord (borrelia-bakterie, munddele, desinfektionsmiddel)</p>

Kilde: Vårdguiden.

Eksempel 2: En anvisning

Det siger allemandsretten i Sverige

Om sommeren søger mange ud i naturen. Allemandsretten styrer, hvad man må, og hvad man ikke må. Her er fire af de mest almindelige regler.

Allemandsretten siger, at du må slå telt op et enkelt døgn, men sørg for ikke at forstyrre grundejeren eller skade naturen.

Du må gerne have åben ild under sikre forhold. Helst på et sandet eller gruset underlag. Vær opmærksom på, at der visse steder er forbud mod åben ild. Sørg altid for at have vand i nærheden.

Du må gå eller stå på ski næsten overalt i naturen. Der findes visse forbehold om, at man ikke må ødelægge noget eller forstyrre nogen. Du må for eksempel ikke opholde dig på en andens grund eller krydse beplantede arealer.

Du må frit plukke bær, blomster og svampe i naturen. Men vær opmærksom på, at visse planter er fredede og derfor ikke må plukkes. I nationalparker og naturreservater gælder særlige regler.

Kilde: Naturvårdsverket.

Dekonstruktion af en anvisning

Struktur	Tekst	Sproglige træk
<p>Overskrift, der siger noget om formålet med teksten</p> <p>Ikke-kronologisk struktur</p> <p>Visuelle hjælpemidler</p>	<p style="text-align: center;"><i>Det siger allemandsretten i Sverige</i></p> <p><i>Om sommeren søger mange ud i naturen. Allemandsretten styrer, hvad man må, og hvad man ikke må. Her er fire af de mest almindelige regler.</i></p> <p><i>Allemandsretten siger, at du må slå telt op et enkelt døgn, men sørg for ikke at forstyrre grundejeren eller skade naturen.</i></p> <p><i>Du må gerne have åben ild under sikre forhold. Helst på et sandet eller gruset underlag. Vær opmærksom på, at der visse steder er forbud mod åben ild. Sørg altid for at have vand i nærheden.</i></p> <p><i>Du må gå eller stå på ski næsten overalt i naturen. Der findes visse forbehold om, at man ikke må ødelægge noget eller forstyrre nogen. Du må for eksempel ikke opholde dig på en andens grund eller krydse beplantede arealer.</i></p> <p><i>Du må frit plukke bær, blomster og svampe i naturen. Men vær opmærksom på, at visse planter er fredede og derfor ikke må plukkes. I nationalparker og naturreservater gælder særlige regler.</i></p>	<p>Fagspecifikke ord (allemandsret, grundejere)</p> <p>Specifikke deltagere</p> <p>Direkte læsertilale (du skal)</p> <p>Opfordringer i imperativ (vær opmærksom på, at visse planter er fredede)</p> <p>Materielle processer efter forpligtende modalverber (må have åben ild) og enkelte materielle processer i passiv (plukkes)</p>

Kilde: Naturvårdsverket.

Eksempel 3: Laboratorierapport (makrogenre)

Filmdåseraket

Formål/problemstilling:

Formålet med forsøget var, at finde ud af, hvad der sker, hvis man taper en brusetablet fast på indersiden af låget til en filmdåse, der samtidig fyldes kvart op med vand.

Hypotese:

Vores gruppes hypotese var, at låget ville blive skudt af sted, samtidig med at filmdåsen ville springe op i luften.

Gennemførelse:

Vi tapede en brusetablet fast på indersiden af låget til en filmdåse, som vi bagefter fyldte kvart op med vand. Derefter satte vi låget på dåsen og vendte bunden i vejret på den. Til sidst pressede vi den hårdt ned mod bordpladen.

Resultat samt eventuelle måleværdier:

Filmdåsen røg i vejret, mens låget blev liggende på bordpladen.

Konklusion:

Vores hypotese kom næsten til at holde stik. Filmdåsen røg i vejret, men låget fulgte ikke med og blev liggende i modsætning til, hvad vi havde antaget i vores hypotese.

Forklaring:

Da brusetabletten blev opløst i vandet, dannedes en gas. Den ville stige opad, men der var ikke plads i filmdåsen. Gassen pressede låget ned mod underlaget. Da trykket i den lukkede dåse blev for højt, løsnedes låget, og dåsen røg i vejret. Trykket i dåsen steg, fordi mængden af gas blev større, efterhånden som mere og mere af brusetabletten blev opløst.

Kilde: Elevtekst, 6. klassesetrin

Dekonstruktion af en laboratorierapport (makrogenre)

Struktur	Tekst	Sproglige træk
Overskrift	Filmdåseraket	
Underoverskrifter	<p>Formål/problemstilling: Formålet med forsøget var, at finde ud af, hvad der sker, hvis man taper en brusetablet fast på indersiden af låget til en filmdåse, der samtidig fyldes kvart op med vand.</p> <p>Hypotese: Vores gruppes hypotese var, at låget ville blive skudt af sted, samtidig med at filmdåsen ville springe op i luften.</p> <p>Gennemførelse: Vi tapede en brusetablet fast på indersiden af låget til en filmdåse, som vi bagefter fyldte kvart op med vand. Derefter satte vi låget på dåsen og vendte bunden i vejret på den. Til sidst pressede vi den hårdt ned mod bordpladen.</p> <p>Resultat samt eventuelle måleværdier: Filmdåsen røg i vejret, mens låget blev liggende på bordpladen.</p> <p>Konklusion: Vores hypotese kom næsten til at holde stik. Filmdåsen røg i vejret, men låget fulgte ikke med og blev liggende i modsætning til, hvad vi havde antaget i vores hypotese.</p> <p>Forklaring: Da brusetabletten blev opløst i vandet, dannedes en gas. Den ville stige opad, men der var ikke plads i filmdåsen. Gassen pressede låget ned mod underlaget. Da trykket i den lukkede dåse blev for højt, løsnedes låget, og dåsen røg i vejret. Trykket i dåsen steg, fordi mængden af gas blev større, efterhånden som mere og mere af brusetabletten blev opløst.</p>	<p>Nominalgrupper (sigtet med forsøget, indersiden af låget til en filmdåse) Relationelle processer (var)</p> <p>Præteritum</p> <p>Stedsomstændigheder (indersiden af låget, op i luften) Tidsforbindere (først, bagefter, til sidst)</p> <p>Themaprogression (en gas, filmdåsen, låget af filmdåsen)</p>
Berettende genre, der beretter om, hvordan gruppen fulgte en laboratorieinstruktion		
Sekventiel årsagsforklaring (se kapitlet om forklaringer)		

Kilde: Elevtekst, 6. klassesettrin

Eksempel 4: Instruktion til den nationale test for 3. klassetrin (byg en eventyrmaskine)

Elevernes ledetråde

Ledetråd 1

Klip den lille, skraverede del væk. Smid den væk. Klip langs de tre prikkede linjer. Skriv dit navn.

Ledetråd 2

Fold langs de lange fuldtoptrukne linjer, så figuren kommer til at ligne en kasse. Fold den sådan, at mønstret kommer til at vende udad.

Ledetråd 3

Tape eller lim eventyrmaskinen sammen, hvor de lange sider møder hinanden. Flappen skal være på indersiden.

Ledetråd 4

Fold langs de korte fuldtoptrukne linjer: Fold først to flapper, så de mødes som et tag (men tape eller lim dem ikke sammen). Fold de andre to flapper udad, så maskinen får vinger.

Nu skal du dekorere din eventyrmaskine

Du skal dekorere de fire sider af eventyrmaskinen:

Side 1

Tegn et rundt vindue på siden.
Tegn et flag i det øverste venstre hjørne.
Tegn en dør neden for vinduet.
Tegn en lampe over vinduet.

Side 2

Mal alle cirkler røde.
Mal alle kvadrater blå.
Mal alle trekanter grønne.
Mal resten af figurerne gule.

Side 3

Nu må du ikke vise din sidekammerat, hvad du tegner!
Tegn en cirkel, et kvadrat, et rektangel og en trekant. Du kan tegne dem, hvor du vil på side 3.

Side 4

Du skal nu arbejde sammen med din sidekammerat.
En af jer beskriver for den anden, hvor figurerne på side 3 er placeret, men uden at vise sit billede.
Den anden tegner figurerne på de rigtige steder.
Derefter bytter I roller.

Din eventyrmaskine er nu helt færdig!

Kilde: Frit efter den nationale prøve i matematik for 3. klassetrin, Skolverket

Dekonstruktion af instruktionen til den nationale test for 3. klassesetrin (byg en eventyrmaskine)

Struktur	Tekst	Sproglige træk
Kortfattet og informativ, nummereret og i punktform	<p style="text-align: center;">Elevernes ledetråde</p> <p>Ledetråd 1 <i>Klip den lille, skraverede del væk. Smid den væk. Klip langs de tre prikkede linjer. Skriv dit navn.</i></p> <p>Ledetråd 2 <i>Fold langs de lange fuldtotrukne linjer, så figuren kommer til at ligne en kasse. Fold den sådan, at mønstret kommer til at vende udad.</i></p> <p>Ledetråd 3 <i>Tape eller lim eventyrmaskinen sammen, hvor de lange sider møder hinanden. Flappen skal være på indersiden.</i></p> <p>Ledetråd 4 <i>Fold langs de korte fuldtotrukne linjer: Fold først to flapper, så de mødes som et tag (men tape eller lim dem ikke sammen). Fold de andre to flapper udad, så maskinen får vinger.</i></p>	<p>Materielle processer i imperativ på themaplads (klip, fold)</p> <p>Nominalgrupper (den lille, skraverede del, de stiplede linjer)</p> <p>Omstændigheder (indersiden)</p> <p>Distanceret tiltale, der ikke henvender sig direkte til en modtager</p>
Tydelig overskrift, der siger noget om formålet	<p>Nu skal du dekorere din eventyrmaskine <i>Du skal dekorere de fire sider af eventyrmaskinen:</i></p>	<p>Veksler mellem deltagere på themaplads (du skal) og materielle processer i imperativ (tegn, mal)</p>
Kortfattet og informativ, i punktform	<p>Side 1 <i>Tegn et rundt vindue på siden. Tegn et flag i det øverste venstre hjørne. Tegn en dør neden for vinduet. Tegn en lampe over vinduet.</i></p> <p>Side 2 <i>Mal alle cirkler røde. Mal alle kvadrater blå. Mal alle trekantede grønne. Mal resten af figurerne gule.</i></p> <p>Side 3 <i>Nu må du ikke vise din sidekammerat, hvad du tegner! Tegn en cirkel, et kvadrat, et rektangel og en trekant. Du kan tegne dem, hvor du vil på side 3.</i></p> <p>Side 4 <i>Du skal nu arbejde sammen med din sidekammerat. En af jer beskriver for den anden, hvor figurerne på side 3 er placeret, men uden at vise sit billede. Den anden tegner figurerne på de rigtige steder. Derefter bytter I roller.</i></p> <p><i>Din eventyrmaskine er nu helt færdig!</i></p>	<p>Nominalgrupper (et rundt vindue)</p> <p>Omstændigheder (midt på siden, i det øverste venstre hjørne)</p> <p>Personlig tiltale, hvor skribenten skaber en relation ved at henvende sig til en specifik modtager (nu må du ikke) og en mere distanceret tiltale (tegn)</p>

Kilde: Frit efter den nationale prøve i matematik for 3. klassesetrin, Skolverket

Planlægningsmodel – Instruktion

Overskrift/mål (for eksempel Sådan laver man en ...)	
Baggrund (frivilligt)	
Materialer/ingredienser (en liste)	
Metode ordnet kronologisk i punktform eller med nummerering	• eller 1.
	• eller 2.
	• eller 3.
	• eller 4.
	• eller 5.
Visuelle hjælpemidler (billeder)	

Planlægningsmodel – Anvisning

Overskrift/mål

Baggrund (frivilligt)

Regler eller andre anvisninger i logisk rækkefølge, for eksempel allemandsretten, regler i klasseværelset

Visuelle hjælpemidler (billeder, diagrammer, kort)

Planlægningsmodel – Rapport

Genrer	Elementer
	Overskrift
	Formål/problemstilling
	Hypotese
Personligt berettende genre (Først tog vi ..., så hældte vi ...)	Gennemførelse
	Resultat med eventuelle måleværdier
	Konklusion
Forklaring	Forklaring

Fremadrettet evalueringsskema 1 – Instruktion

Indhold	Ja	Delvis	Ikke endnu
1. Jeg kan følge en mundtlig instruktion med ét led i en leg som for eksempel Simon siger. Jeg ved, hvad jeg skal gøre, og hvor (Simon siger: "Læg begge hænder på hovedet.").			
2. Jeg kan give en mundtlig instruktion med ét led til mine kammerater i en leg som for eksempel Simon siger. Jeg kan huske både hvad og hvor.			
3. Jeg kan følge en mundtlig instruktion med et-to led om enkle klasseværelsesregler.			
4. Jeg kan følge en mundtlig instruktion med to-tre led om socialt samspil.			
5. Jeg kan følge en mundtlig instruktion om spilleregler.			
6. Jeg kan instruere mine klassekammerater mundtligt om en leg eller et spil.			
7. Jeg kan selvstændigt følge en kort mundtlig instruktion eller en billedinstruktion, for eksempel en opskrift eller en billedinstruktion til Lego.			
8. Jeg kan selvstændigt skrive en kort instruktion til et spil, som jeg selv har fundet på, eller som jeg plejer at spille.			
9. Jeg kan instruere mundtligt og skriftligt om vejen fra skole til mit hjem.			
10. Jeg kan følge en kort skriftlig instruktion efter en mundtlig instruktion i for eksempel matematik eller natur/teknik.			
11. Jeg kan selvstændigt følge en opskrift.			
12. Jeg kan selvstændigt instruere i, hvordan man løser en matematikopgave.			
13. Jeg kan selvstændigt følge en instruktion til en mobiltelefon/computer eller andre elektroniske apparater.			
14. Jeg kan selvstændigt skrive en instruktion i, hvordan man anvender et elektronisk apparat, efter at jeg selv har anvendt apparatet.			
15. Jeg kan følge en skriftlig laboratorieinstruktion efter en mundtlig gennemgang.			
16. Jeg kan selvstændigt følge instruktioner i situationer, der er ukendte for mig.			
17. Jeg kan selvstændigt følge op på et laboratoriearbejde eller en undersøgelse ved at skrive en rapport.			
Jeg skal arbejde videre med følgende:			

► Fremadrettet evalueringsskema 1 – Instruktion

Struktur	Ja	Delvis	Ikke endnu
1. Jeg kan følge og give en mundtlig instruktion med ét led, der fortæller om hvad og hvor (Gå hen til bordet).			
2. Jeg kan følge og give en mundtlig instruktion med to led (Gå hen til bordet, og hent blyanten).			
3. Jeg kan følge og give mundtlige instruktioner med flere end to led (Gå hen til bordet, og hent blyanten. Læg den derefter i din skuffe).			
4. Jeg kan ordne en billedinstruktion kronologisk, hvis den afbilder noget, jeg har gennemført i praksis. Jeg forstår betydningen af, at leddene kommer i den rigtige rækkefølge på trinnet fremgangsmåde og kan mærke, hvis leddene står i forkert rækkefølge, eller hvis der mangler et led.			
5. Jeg kan selvstændigt følge en billedinstruktion efter en mundtlig gennemgang.			
6. Jeg kan skrive en instruktion med to-tre led med støtte, og jeg husker alle trin i en instruktion.			
7. Jeg forstår formålet med en instruktion.			
8. Jeg kan selvstændigt skrive en instruktion, og jeg forstår betydningen af, at leddene på trinnet 'fremgangsmåde' kommer i den rigtige rækkefølge.			
9. Jeg kan skelne mellem en instruktion og en anvisning.			
10. Jeg kan skrive instruktioner, hvor trinnet 'fremgangsmåde' er varieret.			
Jeg skal arbejde videre med følgende:			

► Fremadrettet evalueringsskema 1 – Instruktion

Sproglige træk	Ja	Delvis	Ikke endnu
1. Jeg kan anvende tidsord i mundtlige instruktioner til at angive rækkefølgen, og jeg kan vælge passende materielle processer i præsens eller imperativ, der hører hjemme på området (Først tegner du, Du tegner først, Tegn først).			
2. Jeg kan anvende passende materielle processer i imperativ i begyndelsen af hver sætning på trinnet 'fremgangsmåde', og jeg udelader pronominer og forbindere (Klip, Læg).			
3. Jeg kan anvende korte nominalgrupper (en stor gulerod, et kort bånd, to røde æbler).			
4. Jeg kan anvende stedsomstændigheder (på bordet, til kantinen, i skålen).			
5. Jeg kan skelne mellem en mundtlig og en skriftlig instruktion.			
6. Jeg kan udtrykke mig høfligt, når jeg gerne vil have andre til at gøre noget (Vil du hjælpe mig? Må jeg bede om saltet?)			
7. Jeg kan udvikle sætningerne på trinnet 'fremgangsmåde' med passende forbindere (og, eller, men).			
8. I anvisninger som for eksempel ordensregler og love forstår jeg forskellen mellem tiltale i 2. person og i 3. person (Du bør vaske hænder, Man bør vaske hænder).			
9. I anvisninger som for eksempel ordensregler og love kan jeg anvende udtryk for modalitet (bør, skal, må).			
10. Jeg kan anvende og forstå betydningen af lange nominalgrupper (revne gulerødder, hakkede nødder, i en stor skål).			
11. Jeg kan anvende og forstå betydningen af mere specifikke materielle processer i imperativ (hak fint, skum af, lad simre).			
12. Jeg kan udbygge mine sætninger på trinnet 'fremgangsmåde' med årsagsforbindere (for at, så at).			
13. Jeg kan anvende omstændigheder, der angiver sted, tid og måde (i hjørnet af papiret, under to minutter, forsigtigt).			
14. Jeg kan tilpasse materielle processer og modalitet i anvisninger efter modtageren, læseren.			
15. Jeg kan anvende lange og specifikke nominalgrupper (groft revne gulerødder, finthakkede hasselnødder, en spids blyant, en teflonpande med låg).			
16. Jeg kan anvende omstændigheder, som fortæller, hvordan noget skal udføres (med forsigtige skridt, med håndfladen).			
17. Jeg kan skrive instruktioner, hvor sproget på trinnet 'fremgangsmåde' er varieret. Det indeholder både materielle processer i imperativ og præsens, og temaet varierer mellem materielle processer i imperativ, pronominer og tidsforbindere.			
Jeg skal arbejde videre med følgende:			

Fremadrettet evalueringsskema 2 – Instruktion

Navn: _____ Dato: _____

Sæt kryds (x) ved dine svar

Genre:

1. Forstår modtageren, læseren, hvad jeg har skrevet?
 Ja Delvis Ikke endnu
2. Har jeg en passende overskrift, der informerer om målet med instruktionen?
 Ja Delvis Ikke endnu
3. Har jeg husket alle trin, så jeg kan opfylde formålet med min tekst (mål, materialer og metode)?
 Ja Delvis Ikke endnu
4. Har jeg ordnet de forskellige trin i fremgangsmåden i en passende rækkefølge?
 Ja Delvis Ikke endnu

Kommunikationsfelt:

5. Har jeg anvendt et passende fagspecifikt ordforråd, ekspertord (i opskrifter: simre, brune, kasserolle; i matematik: passer, tabel)?
 Ja Delvis Ikke endnu
6. Har jeg anvendt passende materielle processer i bydeform (hak, skær, klip)?
 Ja Delvis Ikke endnu
7. Har jeg anvendt passende nominalgrupper (revne gulerødder, finthakkede hasselnødder)?
 Ja Delvis Ikke endnu
8. Har jeg anvendt passende stedsomstændigheder (i ovnen, på pladen)?
 Ja Delvis Ikke endnu
9. Har jeg anvendt passende mådesomstændigheder (forsigtigt, hurtigt)?
 Ja Delvis Ikke endnu
10. Har jeg anvendt passende tidsforbindere (vask først, hak derefter)?
 Ja Delvis Ikke endnu
11. Har jeg udbygget sætningerne på trinnet 'fremgangsmåde' med passende forbindere (og, men, som, for at)?
 Ja Delvis Ikke endnu

Kommunikationsrelation:

12. Har jeg anvendt modalitet på en passende måde (kan, bør, skal, normalt, undertiden, altid, som regel)?
 Ja Delvis Ikke endnu
13. Har jeg anvendt en passende tiltaleform, imperativ eller 2. eller 3. person (Klip, Først klipper du, Man klipper først)?
 Ja Delvis Ikke endnu
14. Har jeg anvendt evaluerende sprog på det frivillige anbefalingstrin (for eksempel i opskrift: godt, udmærket, appetitvækkende)?
 Ja Delvis Ikke endnu

► Fremadrettet evalueringsskema 2 – Instruktion

Kommunikationsmåde:

15. Har jeg anvendt materielle processer i bydeform på themaplads, først i sætningen?

- Ja Delvis Ikke endnu

16. Har jeg anvendt punkter eller nummerering på trinnet 'fremgangsmåde', når det er hensigtsmæssigt?

- Ja Delvis Ikke endnu

17. Har jeg anvendt billeder for at fremme forståelsen?

- Ja Delvis Ikke endnu

18. Har jeg holdt min tekst sammen ved hjælp af pronominer, synonyme og modsætninger?

- Ja Delvis Ikke endnu

19. Har jeg anvendt overskrift, afsnitsinddeling og tegnsætning, så tekstens betydning træder bedre frem?

- Ja Delvis Ikke endnu

20. Har jeg skrevet grammatisk korrekt: tempus (præsens), ordenes rækkefølge, genus (en, et), bestemthed (frø, frøen), numerus (frø, frøer), kasus (frø, frøens), kongruens (en lille frø), præpositioner (frøen hopper i græsset)?

- Ja Delvis Ikke endnu

21. Har jeg stavet korrekt?

- Ja Delvis Ikke endnu

Jeg skal arbejde videre med følgende:

Progression i informerende beskrivelser

Trin 1

Indhold

- I de første år i skolen fokuserer undervisningen på, at eleverne i en mundtlig kontekst skal kunne skelne mellem en narrativ, en instruktion og en informerende beskrivelse. De begynder også at bevæge sig langs et kontinuum: fra beskrivelsen af en specifik deltager til en generel deltager, fra at beskrive deres egen hund til at beskrive hunde som race.
- For de yngre børn bør indholdet af de informerende beskrivelser fokusere på hverdagsfænomener, som for eksempel bolig, transport, husdyr og planter i skolens nærmiljø.
- Når feltet bygges op, koncentrerer undervisningen om beskrivelser af for eksempel udseende og adfærd ved at stille spørgsmål som: *Hvordan ser den ud? Hvad har den? Hvad gør den?*

Struktur

- På dette trin består informerende beskrivelser af nogle få beskrivende påstande omkring det fænomen, man behandler (katte er husdyr, katte kan se i mørke).

Kobling til andre fag

- Natur/teknik: Læs, og skriv informerende beskrivelser, når I har temaarbejde i de naturvidenskabelige fag, for eksempel om husdyr, vilde dyr eller rummet, men også i samfundsvidenskabelige fag, for eksempel om bolig eller redningstjeneste.

Mundtligt

- Informerende beskrivelser er som regel skriftlige, men på de yngre klassetrin kan man forberede dem ved hjælp af lege, hvor eleverne øver sig i at lave detaljerede beskrivelser som 'vis, og fortæl'. Som lærer bør man være bevidst om, at eleverne beskriver en specifik genstand, *min legetøjsbil, min Gameboy*, mens de i deres informerende beskrivelser på et højere klassetrin skal beskrive fænomener generelt.
- Lærer og elever kan i fællesskab se på billeder i forbindelse med de skriftlige informerende beskrivelser. Læreren stiller målrettede spørgsmål, og eleverne beskriver, hvad de ser – dette er første skridt til at begynde at øve sig i genrens struktur og sproglige træk.

Skriftligt

- På de yngre klassetrin består de informerende beskrivelser primært af en eller et par beskrivende sætninger sammen med et billede. Lidt længere tekster tages frem i fællesskab med læreren.
- Læreren kan fremhæve de relationelle processer (*er, har og findes*), som er almindelige i informerende beskrivelser, og notere dem på sedler sammen med deltagerne i teksten, for eksempel *Løven er et rovdyr*. Læreren skriver *Løven* og *Rovdyr* med rød skrift og *er* med grøn skrift på sedler sammen med flere forskellige deltagere og processer, som klassen har arbejdet med. Senere limmer læreren sedlerne fast i panden på eleverne, som så skal hægte sig i hinandens arme og danne hele sætninger. På en legende måde kan eleverne tilegne sig strukturen og de sproglige træk i en informerende beskrivelse.

Trin 2

Indhold

- Nu begynder de informerende beskrivelser at blive lidt længere. Med læreren som vejleder udformes informerende beskrivelser, der handler om fænomener i elevernes hverdag. Materialet hentes fra studiebesøg, film og lettere bøger.
- Læreren hjælper eleverne med at opdage, hvordan oplysningerne er organiseret i denne type bøger: Informationer, der hører sammen, findes i samme afsnit, nogle gange med underoverskrifter. Teksten indeholder ofte kort og tabeller.
- Eleverne lærer at lave tankekort og 6-felters diagrammer (se planlægningsmodel i genren informerende beskrivelse). Læreren bør vise eleverne, hvordan hun selv konstruerer enkle informerende beskrivelser med tekst, billeder og diagrammer, så de har nogle forbilleder.
- Emnerne bør ligge tæt på elevernes hverdag, men de bevæger sig fra det specifikke, *min kat*, til det overordnede, *katte*.
- I begyndelsen vælger læreren indholdet, således at man i fællesskab i klassen kan søge oplysninger og lidt efter lidt skrive en fælles tekst. Temaet kan indledes med, at man laver brainstorming over, hvad man allerede ved om emnet, og hvilke forhold man har behov for at undersøge nærmere. Med hjælp fra læreren overvejer klassen også, hvor man kan finde de oplysninger, man gerne vil have. Efterhånden kan eleverne begynde at vælge deres egne emner ud fra en idébank med emner, der ligger tæt op ad den fælles tekst.

Struktur

- Nu skal eleverne opmuntres til at skrive informerende beskrivelser med enkle klassificeringer, *Fluer er insekter*. De begynder også at organisere deres observationer i afsnit med sammenhængende indhold, *Fluer har seks ben. Benene har led. Der sidder tre ben på hver side af kroppen*.
- Informationssøgningen kan støttes af enkle spørgsmål, for eksempel i et 6-felters diagram.

Kobling til andre fag

- Se trin 1.

Mundtligt

- Mundtlige informerende beskrivelser er mere usædvanlige, selv om de godt kan forekomme i forbindelse med en demonstration af et eller andet fænomen. Derimod er det vigtigt med mange mundtlige aktiviteter, før skrivningen går i gang. Det kan være samtaler, hvor man forsøger at fange elevernes forforståelse eller deres forståelse af billeder og film. Den mundtlige samtale er også en vejviser ind i den skrevne tekst.

Skriftligt

- Den skriftlige informerende beskrivelse kan på dette alderstrin begynde at indeholde både tekst med underoverskrifter og billeder og diagrammer. Man arbejder stadig både med fælles og selvstændig skrivning.

Trin 3

Indhold

- Eleverne begynder nu at arbejde med emner, der er mindre velkendte, og som kræver en vis efterforskning. De informerende beskrivelser kræver en del fagspecifik terminologi.
- Eleverne begynder at kunne gøre brug af færdigheder som for eksempel at sammenligne og kontrastere. Der bør fokuseres mere på, hvordan man søger information, både hvordan man finder materialer, og hvordan man navigerer i materialet ved hjælp af registre og indholdsfortegnelser. Eleverne bør også have hjælp til at finde og vurdere informationer på internettet.
- I forbindelse med informationssøgning har eleverne behov for støtte til at tage notater. 6-felters diagrammet er et godt redskab i den sammenhæng.

Struktur

- Den informerende beskrivelse bør nu indeholde alle trin og faser: en overordnet overskrift, en klassificering og et passende beskrivelsestrin med forskellige relevante faser.
- Nu begynder eleverne at skrive både længere og mere komplekse informerende beskrivelser, som er sammensatte og bevæger sig fra helhed til dele. Efterhånden skriver de også klassificerende/taksonomiske beskrivelser.
- Det er hensigtsmæssigt med forskellige typer sorteringsøvelser for at få eleverne til at forstå begrebet klassificering. Man kan for eksempel sortere blade fra træer i skolegården og bagefter begrunde, hvorfor man har sorteret, som man har.

Kobling til andre fag

- Natur/teknik, matematik, samfundsrelaterede fag: Informerende beskrivelser udvikler færdigheder som at benævne, generalisere, beskrive, definere, klassificere, analysere, eksemplificere, organisere, sammenligne og kontrastere. Det er færdigheder, som er nødvendige i mange af skolens fag. Fokuser derfor særligt på dette i undervisningen, og vurder, om eleverne har udviklet de forventede færdigheder i forhold til målene.
- Samfundsrelaterede fag: Beskriv lande, kulturlandskaber, historiske genstande osv.
- Natur/teknik: Skriv om kroppen, planter og dyr eller beskriv opbygningen af nogle apparater.
- Matematik: Arbejde med geometri.

Mundtligt

- På dette alderstrin bruges mundtlige fremlæggelser af skriftlige informerende beskrivelser. Det indebærer en stor udfordring, fordi beskrivelserne ofte indeholder store mængder fakta. Både for de elever, der fremlægger, og for de, der lytter, kan det være en hjælp at have adgang til en form for konkret model, billeder eller kort, man kan koble fremlæggelsen til.

Skriftligt

- Informerende beskrivelser skal være båret af en objektiv grundholdning. Det er det interessante faktuelle indhold, der skal skabe lyst til at læse, ikke en følelsesmæssig eller personlig indfaldsvinkel. Det betyder ikke, at man ikke skal fornemme elevens stemme, men denne stemme skal komme fra en, der er blevet interesseret i emnet og derfor har udviklet ekspertviden.
- Eleverne kan have behov for hjælp til at inddele teksten i afsnit og bruge hyperthemaer. Hvis de skriver længere informerende beskrivelser, kan underoverskrifter være passende. Det er ofte en god idé med billeder og diagrammer.

Eksempeltekst 1: En informerende beskrivelse

Ræven

Ræven er et rovdyr, der lever alene eller i en familiegruppe. Et rovdyr lever af at jage og dræbe andre dyr for at spise dem. Ræven er et skumrings- og natdyr, der fortrinsvis jager om natten. En ræv kan blive op til 14 år gammel.

Ræven har en smidig krop og en lang, busket hale med hvid halepels. Pelsen er gyldenrød med hvide antegninger på bryst, kinder og hage. Om vinteren er pelsen glinsende, tæt og tyk for at beskytte ræven mod kulde, men om sommeren er pelsen tyndere. Ræven er omtrent en meter lang fra næsetip til halespids.

Ræven findes overalt i landet. Den kan leve på engarealer eller i skoven. Ræven findes også i udkanten af byområderne. Der leder den efter noget spiseligt i affaldsbunker eller jager mus mellem husene.

Ræven spiser mest muldvarpe og mus, men den jager også harer, fugle og hjortekid. Også orm, snegle og biller kan bruges som mad. Om efteråret spiser ræven gerne bær – for eksempel blåbær, hindbær og rønnebær.

Rævens bo kaldes en hule. Hulen kan være et hul i jorden, som ræven selv har gravet, eller det kan være et hulrum under en trærod eller en stor sten. Nogle gange slår ræven sig ned i en forladt grævelingegrav.

Ræven sørger som regel for, at den har flere forskellige udgange fra sin hule.

Rævens unger fødes i hulen i maj måned. Der plejer at være fire eller fem unger i et kuld. De unger, der fødes samtidig, kalder man et kuld. Når ungerne fødes, er de gråsorte. Ligesom kattekillinger og hundehvalpe er de blinde i begyndelsen, men efter nogle uger kan de se. Først dier ungerne hos moren, men efter omkring en måned kan de spise muldvarpe og mus. Og efter nogle måneder kan de komme med hunræven på jagt. Om efteråret forlader ungerne hulen og begynder at jage på egen hånd.

Kilde: Frit efter *Land og Liv 1* (1987) Natur & Kultur

Dekonstruktion af en informerende beskrivelse

Struktur	Tekst	Sproglige træk
Overskrift	Ræven	
Klassificering	<i>Ræven er et rovdyr, der lever alene eller i en familiegruppe. Et rovdyr lever af at jage og dræbe andre dyr for at spise dem. Ræven er et skumrings- og natdyr, der fortrinsvis jager om natten. En ræv kan blive op til 14 år gammel.</i>	
Beskrivelse/udseende	<i>Ræven har en smidig krop og en lang, busket hale med hvid halepels. Pelsen er gyldenrød med hvide antegnninger på bryst, kinder og hage. Om vinteren er pelsen glinsende, tæt og tyk for at beskytte ræven mod kulde, men om sommeren er pelsen tyndere. Ræven er omtrent en meter lang fra næsetip til halespids.</i>	Hyperthema Fagspecifikke deltagere på themaplads
Beskrivelse/udseende	<i>Ræven findes overalt i landet. Den kan leve på engarealer eller i skoven. Ræven findes også i udkanten af byområderne. Der leder den efter noget spiseligt i affaldsbunker eller jager mus mellem husene.</i>	Relationelle processer (findes, lever) Et fåtal af materielle processer (lede, jage) Stedsomstændigheder med nominalgrupper (i hele landet, i udkanten af byområderne, i affaldsbunker)
Beskrivelse/føde	<i>Ræven spiser mest muldvarpe og mus, men den jager også harer, fugle og hjortekid. Også orm, snegle og biller kan bruges som mad. Om efteråret spiser ræven gerne bær – for eksempel blåbær, hindbær og rønnebær.</i>	Et sprog til at klassificere, sammenligne og kontrastere (... mest muldvarpe og mus men den ... men ... også)
Beskrivelse/bo	<i>Rævens bo kaldes en hule. Hulen kan være et hul i jorden, som ræven selv har gravet, eller det kan være et hulrum under en trærod eller en stor sten. Nogle gange slår ræven sig ned i en forladt grævlingegrav. Ræven sørger som regel for, at den har flere forskellige udgange fra sin hule.</i>	
Beskrivelse/unger	<i>Rævens unger fødes i hulen i maj måned. Der plejer at være fire eller fem unger i et kuld. De unger, der fødes samtidigt, kalder man et kuld. Når ungerne fødes, er de gråsorte. Ligesom kattekillinger og hundehvalpe er de blinde i begyndelsen, men efter nogle uger kan de se. Først dier ungerne hos moren, men efter omkring en måned kan de spise muldvarpe og mus. Og efter nogle måneder kan de komme med hunræven på jagt. Om efteråret forlader ungerne hulen og begynder at jage på egen hånd.</i>	Nutid Markeret tema (når ungerne fødes ... først, efter omkring en måned) Tidsomstændigheder (i maj måned, i begyndelsen, om efteråret)

Kilde: Frit efter *Land og Liv 1* (1987) Natur & Kultur

Eksempeltekst 2: En klassificerende beskrivelse

Kødædende planter

Det er mest almindeligt, at dyr spiser planter, men nogle gange spiser planter dyr. Det er planter, der har brug for mere næring, end de selv kan producere. Disse planter lever i moser og andre vådområder, hvor der er mangel på næring.

I Sverige er der tre kødædende planter. Det er vibefedt, soldug og blærerod.

Vibefedten har klæbrige blade, som insekter kan hænge fast i. Når en flue bliver fanget, ruller bladet sig sammen, så fluen ikke kan komme fri. Planten opsuger alle fluens bløddele. Kun skelettet bliver tilbage, benene og vingerne.

Langs kanterne på solduggens blade findes der røde hår, der afsondrer dråber, som insekterne godt kan lide. De sætter sig på bladet og hænger fast. Hårene bøjer sig sammen rundt om insektet, og inden længe er der kun de tørre rester tilbage af insektet.

Blæreroden har små runde fangeblærer, der kan åbnes og suge smådyr ind. Den flyder på vandet og er meget sjælden.

Kilde: Ulf Svedberg (red.) (1992) *Min nya skattkammare*, Natur & Kultur

Dekonstruktion af en klassificerende beskrivelse

Struktur	Tekst	Sproglige træk
Overskrift	<i>Kødædende planter</i>	
Klassificering	<i>Det er mest almindeligt, at dyr spiser planter, men nogle gange spiser planter dyr. Det er planter, der har brug for mere næring, end de selv kan producere. Disse planter lever i moser og andre vådområder, hvor der er mangel på næring.</i>	Almene deltagere (planter, dyr, vådområder, moser)
Klassificering/typer	<i>I Sverige er der tre kødædende planter. Det er vibefedt, soldug og blærerod.</i>	Relationelle processer (findes, har, bliver) Materielle processer, der beskriver typiske handlinger og adfærd (ruller, komme fri, opsuger)
Type 1	<i>Vibefedten har klæbrige blade, som insekter kan hænge fast i. Når en flue bliver fanget, ruller bladet sig sammen, så fluen ikke kan komme fri. Planten opsuger alle fluens bløddele. Kun skelettet bliver tilbage, benene og vingerne.</i>	Nominalgrupper (klæbrige blade, alle bløddele) Modalitet (kan åbnes, nogle gange)
Type 2	<i>Langs kanterne på solduggens blade findes der røde hår, der afsondrer dråber, som insekterne godt kan lide. De sætter sig på bladet og hænger fast. Hårene bøjer sig sammen rundt om insektet, og inden længe er der kun de tørre rester tilbage af insektet.</i>	Lange nominalgrupper, der beskriver farve, form, størrelse (røde hår, som afsondrer dråber) Stedsomstændigheder (langs kanten, på vandet) Objektivt sprog
Type 3	<i>Blæreroden har små runde fangeblærer, der kan åbnes og suge smådyr ind. Den flyder på vandet og er meget sjælden.</i>	Materielle processer i aktiv form (flyder) og passiv (åbnes)

Kilde: Ulf Svedberg, red. (1992) *Min nya skattkammare*, Natur & Kultur

Eksempeltekst 3: En komponentbeskrivelse

Smørblomstens dele

Hvordan ser en smørblomst egentlig ud? Den består af flere forskellige dele: en rod, en stængel, blade og et hoved.

Roden

Allerlængst nede på planten sidder roden, og den kan man ikke se. Den forgrener sig ud i forskellige retninger nede i jorden. Roden holder planten fast i marken og opsuger vand og næringsstoffer fra jorden.

Stænglen

Fra roden vokser stænglen op. Smørblomstens stængel er blød og let at knække. Om efteråret visner den. En stængel, der kan visne, kaldes en stilk.

Bladene

På stilken sidder bladene. Når solen skinner på bladene, dannes der næring i dem. Den næring bruger smørblomsterne til at vokse og danne nye blade og til at blomstre og danne frø.

Hovedets dele

Længst oppe på planten sidder hovedet. Det har to slags blade, kronblade og højblade.

Kronblade

Den har fem gule kronblade. I spidsen af kronbladet sidder et skæl. Det er nektarbeholderen. Under nektarbeholderen dannes der nektar. Det er en sød saft, som insekterne godt kan lide. Bier og humlebier laver honning af nektar.

Højblad

På undersiden af hovedet sidder fem spidse blade. De kaldes højblade og er grønne eller gulligt hvide. Højbladene beskytter blomsterknoppen, inden den springer ud.

Kilde: *Land og liv 1* (1987) Natur & Kultur.

Dekonstruktion af en komponentbeskrivelse

Struktur	Tekst	Sproglige træk
Overskrift 1	Smørblomstens dele	
Indledning	<i>Hvordan ser en smørblomst egentlig ud? Den består af flere forskellige dele: en rod, en stængel, blade og et hoved.</i>	Direkte læsertilale ved hjælp af spørgende sætning (hvordan ser en smørblomst egentlig ud?)
Underoverskrifter	Roden	Relationel proces (består af)
Del/rod	<i>Allerlængst nede på planten sidder roden, og den kan man ikke se. Den forgrener sig ud i forskellige retninger nede i jorden. Roden holder planten fast i marken og opsuger vand og næringsstoffer fra jorden.</i>	
Del/stængel	Stænglen	Stedsomstændigheder (i jorden, ud i jorden)
Del/blad	Bladene	Mange fagspecifikke deltagere (rod, stængel, stilk)
(Forklaring af funktion)	<i>På stilken sidder bladene. Når solen skinner på bladene, dannes der næring i dem. Den næring bruger smørblomsterne til at vokse og danne nye blade og til at blomstre og danne frø.</i>	Materielle processer (holder fast, opsuger, vokser)
Overskrift 2	Hovedets dele	Årsagsforbindere (når, for at)
Indledning	<i>Længst oppe på planten sidder hovedet. Det har to slags blade, kronblade og højblade.</i>	
Del/kronblad	Kronblade	Relationelle processer (sidder, har)
Del/højblad	<i>Den har fem gule kronblade. I spidsen af kronbladet sidder et skæl. Det er nektarbeholderen. Under nektarbeholderen dannes der nektar. Det er en sød saft, som insekterne godt kan lide. Bier og humlebier laver honning af nektar.</i>	Lange nominalgrupper (fem gule kronblade, spidsen af kronbladet)
(Forklaring af funktion)	Højblad	Stedsomstændigheder (i spidsen, under nektarbeholderen)
	<i>På undersiden af hovedet sidder fem spidse blade. De kaldes højblade og er grønne eller gulligt hvide. Højbladene beskytter blomsterknoppen, inden den springer ud.</i>	Relationelle processer (sidder, kaldes, er)
		Et fåtal af materielle processer (springer ud)

Kilde: Land og liv 1 (1987) Natur & Kultur.

Planlægningsmodel – Komponentbeskrivelse

Overskrift

Indledning

(Her får man svar på, hvilke dele helheden består af)

Del/underoverskrift

Del/underoverskrift

Del/underoverskrift

Del/osv. indtil alle dele er beskrevet

Planlægningsmodel – Informerende beskrivelse (planter)

Hvilken slags træ/plante er det?
(klassificering)

Hvordan ser træet/planten ud?
(udseende)

Hvor vokser træet/planten?
(hjemsted)

Hvordan ser træets/plantens livscyklus ud?
(livscyklus)

Hvad kan man anvende træet/planten til?
(anvendelsesområde)

Andet af interesse?

Planlægningsmodel – Informerende beskrivelse (dyr)

Hvilken slags dyr er det?
(klassificering)

Hvordan ser dyret ud?
(udseende)

I hvilket miljø lever dyret?
(hjemsted)

Hvad lever dyret af?
(føde)

Hvordan er dyrets adfærd?
(adfærd)

Hvordan ser dyrets livscyklus ud?
(livscyklus)

Planlægningsmodel – Klassificerende beskrivelse

Overskrift

Klassificering

(Her får man svar på, hvilke forskellige typer gruppen består af)

Type 1

Type 2

Type 3

Type/osv. indtil alle typer, som er nævnt i klassificeringen, er beskrevet

Fremadrettet evalueringsskema 1

Indhold	Ja	Delvis	Ikke endnu
1. Jeg kan beskrive specifikke hverdagsting (mit sovedyr, min dukke, min Gameboy) mundtligt.			
2. Jeg kan beskrive velkendte fænomener (bolig, transportmidler, planter og dyr i skolens nærområde) både mundtligt og skriftligt.			
3. Jeg kan skelne mellem en beskrivelse af min specifikke kat og katte generelt.			
4. Jeg kan både mundtligt og skriftligt beskrive mindre velkendte fænomener, der kræver, at jeg først undersøger nogle fakta.			
5. Jeg kan selvstændigt lave beskrivelser af emner, der kræver, at jeg foretager ret omfattende undersøgelser. Jeg kan selv afgøre, hvilke fakta der er vigtige at søge efter og inddrage.			
Jeg skal arbejde videre med:			

Struktur	Ja	Delvis	Ikke endnu
1. Jeg kan skrive nogle få beskrivende udsagn (katten er et husdyr, katte har blød pels). Med lærerens hjælp kan jeg tilføje omstændigheder (i skoven, på marken, på maven)			
2. Jeg forstår formålet med at skrive informerende beskrivelser og kan inddele min tekst i afsnit, der hænger sammen indholdsmæssigt.			
3. Jeg kan bruge alle trin i den informerende beskrivelse, en klassificering og et beskrivelsestrin med to-fire faser.			
4. Jeg forstår forskellen på formålet med en informerende beskrivelse og en komponentbeskrivelse og kan anvende begge genrer.			
5. Jeg kan anvende alle trin i den informerende beskrivelse, en klassificering og et beskrivelsestrin med flere end fire faser.			
6. Jeg kan anvende både hyperthema og underoverskrifter og kan selvstændigt vælge, hvad der passer bedst.			
7. Jeg kan skrive længere og mere komplekse informerende beskrivelser og vælger – afhængigt af emne – informerende beskrivelse, komponentbeskrivelse eller taksonomisk beskrivelse.			
Jeg skal arbejde videre med:			

► Fremadrettet evalueringsskema 1

Sproglige træk	Ja	Delvis	Ikke endnu
1. Jeg kan anvende fagspecifikke ord, ekspertord, i begyndelsen af sætningerne (Sverige er ..., hugormen har ...).			
2. Jeg kan anvende almindelige relationelle processer til beskrivelsen af mit fænomen (er, har, findes).			
3. Jeg kan anvende passende tempus, som regel præsens.			
4. Jeg kan beskrive farve og størrelse.			
5. Jeg kan anvende nominalgrupper med klassifikatorer (fladfisk, pattedyr, planteædere, sejlskib).			
6. Jeg kan anvende et objektivt sprog (kun fakta, ikke egne følelser, tanker og forestillinger).			
7. Jeg kan indsætte passende pronominer for fagspecifikke ord (den, det, de).			
8. Jeg kan anvende materielle processer til beskrivelse af adfærd (gnaver, hopper, æder).			
9. Jeg kan anvende nominalgrupper til beskrivelse af et fænomen (et stort skib, et sjældent dyr).			
10. Jeg kan anvende forbindere til at udbygge mine sætninger (og, eller, men, for at, så, eftersom).			
11. Jeg kan anvende modalitet på en passende måde (plejer, nogle gange, kan, skal, vil).			
12. Jeg kan variere mine fagspecifikke ord med både pronominer og synonymmer (Hugorme er ..., Reptilet har ..., Det er ...).			
13. Jeg kan variere mine relationelle processer (er, har, findes, ligger, befinder sig, består af).			
14. Jeg kan lave nogle sammenligninger (lige så stor som ..., større end ...).			
15. Jeg kan anvende kvalifikatorer i mine nominalgrupper (en fugl med et vingefang på to meter, en kat uden pels).			
16. Jeg kan anvende kvalifikatorer i form af nedrangerede sætninger (en båd, der svæver på vandet, et dyr, der kun findes nord for Polarcirklen).			
17. Jeg kan anvende nominaliseringer selvstændigt (føde, hjemsted, jagt, produktion, sult).			
Jeg skal arbejde videre med følgende:			

Fremadrettet evalueringsskema 2 – Informerende beskrivelse

Navn: _____ Dato: _____

Sæt kryds (x) ved dine svar

Genre:

1. Forstår modtageren, læseren, hvad jeg har skrevet?

Ja Delvis Ikke endnu

2. Har jeg en passende overskrift?

Ja Delvis Ikke endnu

3. Har jeg husket alle trin, så jeg kan opfylde formålet med min tekst (klassificering og forskellige beskrivelses-trin: udseende, hjemsted, føde, adfærd, livscyklus, eller klassificering og forskellige dele eller forskellige typer)?

Ja Delvis Ikke endnu

Kommunikationsfelt:

4. Har jeg anvendt et passende fagspecifikt ordforråd, ekspertord (rovdyr, sporeplanter, indsø, nåleskov)?

Ja Delvis Ikke endnu

5. Har jeg anvendt passende relationelle processer (være, have, findes, bestå af)?

Ja Delvis Ikke endnu

6. Har jeg anvendt passende materielle processer til beskrivelse (ligge, gnave, æde)?

Ja Delvis Ikke endnu

7. Har jeg anvendt passende nominalgrupper (en lille gulgrøn fugl)?

Ja Delvis Ikke endnu

8. Har jeg udbygget mine sætninger med passende forbindere (og, men, som, at)?

Ja Delvis Ikke endnu

Kommunikationsrelation:

9. Har jeg husket at være objektiv (kun fakta, ikke egne følelser, tanker og forestillinger)?

Ja Delvis Ikke endnu

10. Har jeg anvendt modalitet på en passende måde (kan, bør, skal, normalt, nogle gange, altid, oftest)?

Ja Delvis Ikke endnu

Kommunikationsmåde:

11. Har jeg anvendt fagspecifikke deltagere i begyndelsen af sætningerne, for eksempel dyrets eller plantens navn (Smørblomsten er, Den brune bjørn har)?

Ja Delvis Ikke endnu

12. Har jeg holdt afsnittene sammen med samhørende informationer?

Ja Delvis Ikke endnu

13. Har jeg anvendt underoverskrifter eller hyperthemaer (første sætning i afsnittet fortæller, hvad afsnittet handler om)?

Ja Delvis Ikke endnu

► Fremadrettet evalueringsskema 2 – Informerende beskrivelse

14. Har jeg bundet min tekst sammen ved hjælp af pronominer, synonymer og modsætninger?

- Ja Delvis Ikke endnu

15. Har jeg anvendt billeder og tabeller/diagrammer for at fremme forståelsen?

- Ja Delvis Ikke endnu

16. Har jeg anvendt overskrift, afsnit og tegnsætning, så meningen med teksten træder tydeligere frem?

- Ja Delvis Ikke endnu

17. Har jeg skrevet grammatisk korrekt: tempus (præsens), rækkefølge af ord, genus (en, et), bestemthed (frø, frøen), numerus (frø, frøer), kasus (frø, frøens), kongruens (en lille frø), præpositioner (Danmark ligger i Europa)?

- Ja Delvis Ikke endnu

18. Har jeg stavet korrekt?

- Ja Delvis Ikke endnu

Jeg skal arbejde videre med følgende:

Forenklet evalueringsskema 2 – Informerende beskrivelse

Navn: _____ Dato: _____

Sæt kryds (x) ved dine svar

1. Har jeg en passende overskrift?
 Ja Delvis Ikke endnu
2. Har jeg husket alle trin, så jeg kan opfylde formålet med min tekst (klassificering og forskellige beskrivelses-trin: udseende, hjemsted, føde, adfærd, livscyklus, eller klassificering og forskellige dele eller forskellige typer)?
 Ja Delvis Ikke endnu
3. Har jeg holdt afsnittene sammen med samhørende informationer?
 Ja Delvis Ikke endnu
4. Har jeg anvendt overskrift, afsnit og tegnsætning, så meningen med teksten træder tydeligere frem?
 Ja Delvis Ikke endnu
5. Har jeg anvendt et passende fagspecifikt ordforråd, ekspertord (rovdyr, sporeplanter, indsø, nåleskov)?
 Ja Delvis Ikke endnu
6. Har jeg anvendt passende relationelle processer (være, have, findes, bestå af)?
 Ja Delvis Ikke endnu
7. Har jeg husket at være objektiv (kun fakta, ikke egne følelser, tanker og forestillinger)?
 Ja Delvis Ikke endnu

Jeg skal arbejde videre med følgende: